

P. MARY, & T. PAPTAEODOROU, (eds.), *La surpopulation pénitentiaire en Europe – De la détention avant jugement à la libération conditionnelle*, Groupe Européen de recherches sur la justice pénale, Actes du 1er séminaire tenu à Corfou du 8 au 12 septembre 1997, Brussel, Bruylant, 1999, 198 p.

De bijwijken zeer manifeste en op andere plaatsen meer latente rode draad van dit boek kan het best weergegeven worden via enkele conclusies van dit seminarie in 1997 in Corfou over de overbevolking in de gevangenissen, zoals geformuleerd door V. LEBRUN en A. GIUDICELLI. Algemeen kan vastgesteld worden dat overbevolking in Europa de regel en niet de uitzondering is. Hiervoor zijn heel wat factoren verantwoordelijk, gaande van het functioneren van het strafrechtssysteem over de publieke opinie tot andere belangrijke elementen als socio-economische factoren, woonplaats, etnische achtergrond,... Men kan dan ook maar overbevolking bestuderen wanneer men de reële factoren onderzoekt die ertoe bijdragen, en door een erkenning van de complexiteit van het fenomeen. Vanuit deze vaststelling werd nagegaan hoe de verschillende landen met het thema van de overbevolking omgaan, welke aanpak ze uitwerken. Men stelt vast dat de meeste antwoorden die Europa op de problematiek formuleert, te kaderen zijn in een defensieve en beheerslogica, eerder dan in een echt plan van aanpak. Een inflatie van het strafrecht, en ook de vele nieuwe regelgevingen schrijven zich in die defensieve approach in. In die zin kan gesproken worden van een maatschappelijke verandering: het strafrecht wordt een instrument om de sociale controle op zogeheten risicogroepen te verstevigen. Ook elektronisch huisarrest en sommige alternatieven zijn hierin te kaderen: 'meer van hetzelfde'. Hierdoor krijgt de overbevolking in de gevangenissen natuurlijk een ander probleemkarakter: is overbevolking geen falen van de bestrijding van economische en sociale risico's, verkeerd aangepakt door het verhogen van de penaliteit? Het strafrecht als een verhoging in plaats van bestrijding van onwelzijn als het ware. Moet niet gekeken worden *achter* in plaats van *naar* de overbevolking? Debatten over de verhoging van de rechtspositie van gedetineerden van o.a. academici zouden in die zin mee kunnen bijdragen tot de verhulling van de ware problematiek. Ze werken als een soort bliksemafleider en houden bij wijze van spreken het falend instituut gevangenis verder in stand. Overbevolking is een soort antwoord op het probleem van het mislukken van de welvaartsstaat, op het vermeend en onoordeelkundig bieden van verkeerde antwoorden op vragen naar maatschappelijke veiligheid, en geen probleem an sich. Het ligt dan ook voor de hand dat een andere logica dient gezocht te worden: het (opnieuw) in vraag stellen van de functie van de straf, een globaal sociaal plan dat 'inclusie' en geen 'exclusie' nastreeft, instrumenten ontwikkelen om te kijken welk maatschappelijk onwelzijn geproduceerd wordt, onder meer door het strafrecht.

Het zijn zware besluiten, waarvan de voedingsbodem over de verschillende bijdragen niet altijd in gelijke mate in het boek verspreid liggen. Belangrijk scharnier is ongetwijfeld de bijdrage van Prof. SNACKEN, over de analyse van de

mechanismen van penitentiaire overbevolking. Verder zijn er teksten uit Griekenland, Italië, Frankrijk. Belgische referaten zijn er van V. LEBRUN over instrumenten voor de uitwerking van een strafrechtelijk beleid, P. MARY over de geest van de oude en de toen in de maak zijnde nieuwe wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Het boek bevat de meest verscheiden thema's: abolitionisme, de Europese Conventie van de Rechten van de Mens, minderjarigen, vergoeding voor onwerkzame hechtenis, elektronisch toezicht, alternatieven, vervroegde vrijlating, ... En deze thema's worden behandeld door professoren en onderzoekers. Binnen al deze verscheidenheid is er zelfs plaats voor een constitutionalist in het milieu van penalisten en criminologen.

En hiermee is ook het belang van het boek aangegeven: veel verscheiden materiaal, gebundeld in een tijdsgebonden naslagwerk.

J. VANACKER

P.J.P. TAK (ed.), *Heimelijke opsporing in de Europese Unie*, Antwerpen – Groningen, Intersentia, 2000, 838 p.

In het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en ongetwijfeld met de IRT-affaire in het achterhoofd, heeft het Nederlandse College van Procureurs-generaal de Nijmeegse hoogleraar Peter TAK de opdracht gegeven een studie te leiden naar de wettelijke basis en de uitvoering in de praktijk van bijzondere opsporingsmiddelen in de lidstaten van de Europese Unie. De studie werd mogelijk gemaakt door de financiële steun van de Europese Commissie en het Nederlandse WODC. De resultaten van dit onderzoek waaraan 13 auteurs uit bijna alle lidstaten van de Unie meewerkten, zijn in dit lijvige boekwerk gebundeld.

Het boek bestaat uit twee delen, waarbij het eerste deel veruit het omvangrijkste is. Daarin worden de stelsels van de vijftien lidstaten aan een onderzoek van hun regelgeving en rechtspraak inzake proactieve recherche onderworpen. Het tweede deel bevat twee hoofdstukken: een eerste waarin de knelpunten in de internationale politieke en justitiële samenwerking aan bod komen, en een tweede dat een aantal conclusies en aanbevelingen bevat.

Om het de lezer mogelijk te maken het boek als naslagwerk te gebruiken, is de opzet van de vijftien landenrapporten zoveel mogelijk gelijk gehouden. Hoewel de auteurs zich hebben beperkt tot het schetsen van de hoofdlijnen – een optie die zeker de hanteerbaarheid en leesbaarheid van het werk bevordert – bevatten de rapporten toch voldoende bibliografische gegevens en andere aanknopingspunten om de nieuwsgierige lezer bij zijn zoektocht naar meer details op het juiste pad te helpen. Het eerste deel van elk rapport gaat kort in op de ontstaansgeschiedenis van de regels omtrent proactieve recherche in het besproken land. In een tweede deel wordt dan vervolgens – wat toch wel belangrijk is voor de begrijpbaarheid van de beschreven bijzondere opsporingsmethoden – een korte schets gemaakt van het strafrechtelijk vooronderzoek, om zodoende de bijzondere opsporingsbevoegdheden te kunnen plaatsen in het geheel van gehanteerde opsporingshandelingen. Hierbij wordt eveneens aandacht geschonken aan de actoren in de voorbereidende fase van de strafprocedure en hun speci-